

JOAN F. MIRA

*“I allà els
teniu, amb cares
circumspectes,
no se sap si pensant
en el balanç
de l'últim exercici
comptable,
o en el Jesuset
que els espera
al pessebre.
La desgràcia
del nostre temps,
no florentí
ni renaixentista,
és que ja ningú
no sabia fer
aquesta combinació
deliciosa entre gran
banca, pintura
i el portal
de Betlem.”*

L'adoració del banquer

Fa pocs dies vaig passar mig matí a la petita capella privada que el senyor Cosimo de Medici, dit Cosimo el Vell, es va fer construir al palau nou de Via Larga, ara Via Cavour, a la ciutat de Florència. És una capella mínima, molt poc visitada, on jo mateix, que puc dir que conec una miqueta la ciutat, no havia tingut mai ocasió d'entrar-hi. Entre les quatre parets gloriosament pintades, no hi devien cabre més d'una dotzena de persones: supose que l'avi Cosimo, la senyora, el fill Piero el Gotós i els néts famosos Lorenzo, que després seria el Magnífic, i Giuliano, que va ser assassinat en la conjuració dels Pazzi, quan els banquers rivals del Medici van decidir combatre la competència comercial amb un esplèndid atemptat amb punyal, a Santa Maria del Fiore i durant la missa del dia de Pasqua. Els fets acabaren de manera una mica complicada, amb Giuliano apunyalat, Lorenzo que escapà ferit, i els Pazzi assassinats al seu torn, un d'ells –no recorde quin– enterrat, desenterrat, arrossegat i llançat a l'Arno, i l'arquebisbe Salviati, que no era client dels Medici, penjat d'un finestra del palau de la Signoria. Leonardo da Vinci, encara jove, en va fer uns dibuixos molt realistes. Em ve ara tot això a la memòria, com una escena més d'aquella Florència que al llarg d'un segle va inventar, va fer i va promoure coses a les quals només l'Atenes de Pèricles es podria comparar, i encara de manera no tan acolorida.

Pèricles, per exemple, no era banquer, com els grans senyors de la Toscana, ni feia préstecs als industrials de la llana, als papes de Roma i als sobirans de mig Europa. Ni es va fer construir a Atenes res de semblant al palau Medici de Florència, dit després Medici Riccardi. Al cor d'aquell imponent edifici, doncs, d'arquitectura acabada d'inventar, Cosimo el Vell encomanà a Benozzo Gozzoli la decoració de la capella. L'avi banquer i el seu fill el Gotós (la gota era una maledicció de la família, com ho va ser dels Borja i dels Habsburg) van vigilar personalment l'execució de les pintures murals. El tema, en teoria, era l'adoració dels Reis Mags, el llarguíssim seguici dels quals omple tres de les quatre parets abans d'arribar a una tendra escena de Betlem, obra de Filippo Lippi. Però si es contempla amb una mica de deteniment la processó dels mags, fa tot l'efecte que els Medici volien sobretot adorar-se ells mateixos, deixar sobre la paret de la capella els seus retrats amb aquella inimitable expressivitat de la pintura florentina del quatre-cents: el seguici dels Reis d'Orient ve de muntanyes remotes i encara haurà de recórrer paisatges de roca per arribar a Betlem. Però enmig, abans de Baltasar vell i barbut, i després d'un jove Gaspar bellíssim vestit d'or i de blanc, que representa l'ascens de la família a la glòria, hi ha els altres membres de la casa, vells i joves, i al petit Lorenzo, de deu anys a penes, ja se li veu la cara d'allò que havia de ser de gran: lleig, seductor i l'home de negocis més polític del seu temps. No comparem amb Berlusconi, per favor, que no és de Florència. Ni amb cap polític valencià, dels que manen ara o dels que manaven fa alguns anys: cap d'ells no és florentí, ni sap què vol dir tal cosa. Per exemple, vol dir que Cosimo de' Medici, en el grup de figures que hi ha davant del rei Baltasar, hi va fer retratar molt dignament els seus mateixos empleats de més categoria, els que ara en diríem directors de sucursals i agents de filials europees de la banca familiar. I allà els teniu, amb cares circumspectes, no se sap si pensant en el balanç de l'últim exercici comptable, o en el Jesuset que els espera al pessebre. La desgràcia del nostre temps, no florentí ni renaixentista, és que ja ningú no sabia fer aquesta combinació deliciosa entre gran banca, pintura i el portal de Betlem.